

LA SISENA HORA A PRIMÀRIA

Balanç de resultats, detecció de dificultats i formulació de
propostes de millora

Joan Teixidó Saballs

FUNDACIÓ
PROPEDAGÒGIC

www.joanteixido.org

TRETS DISTINTIUS

- Augment d'hores d'escolarització
- Disminució d'hores de docència
- Potenciació de l'autonomia del centre
- Hora d'ampliació
- Canvis en l'organització dels centres
- Increment del nombre de mestres
- Desfasament entre l'horari d'Infantil i Primària

LA POSADA EN MARXA

- Planificació
- Reptes que afronten els centres
- Elaboració de l'horari
- Inici de curs
- Alguns efectes col·laterals

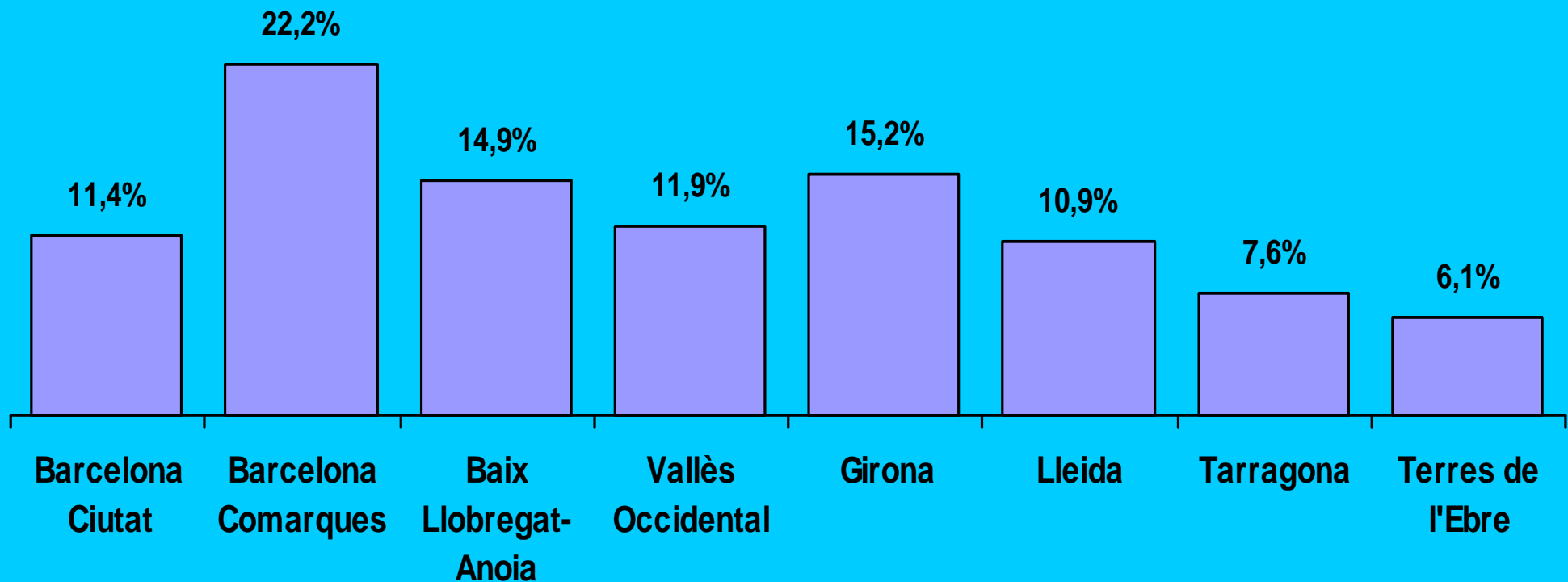
ALGUNS ESTUDIS I APORTACIONS

- Textos pragmàtics
- Textos normatius
- Aportacions de conscienciació
- Aportacions pragmàtiques
- Recerques
- Altres aportacions

CARACTERÍSTIQUES DE LA RECERCA

- Objectius
 - ❖ **Conèixer la incidència de la sisena hora en diversos aspectes de la vida dels centres**
 - ❖ **Identificar les principals dificultats**
 - ❖ **Aportar idees i propostes de millora**
- Metodologia
 - ❖ **Qüestionari**
 - ❖ **Grups de debat**
- Distribució territorial

DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL

RESULTATS

ÚS EDUCATIU DE LA 6ª HORA

ÚS EDUCATIU DE LA SISENA HORA

```
graph TD; A([ÚS EDUCATIU DE LA SISENA HORA]) --> B[A què es dedica?]; A --> C[Incidència en l'atenció a la diversitat]; A --> D[Procediment de presa de decisions]; A --> E[ criteris a tenir en compte]; A --> F[Contribució a la innovació];
```

A què es dedica?

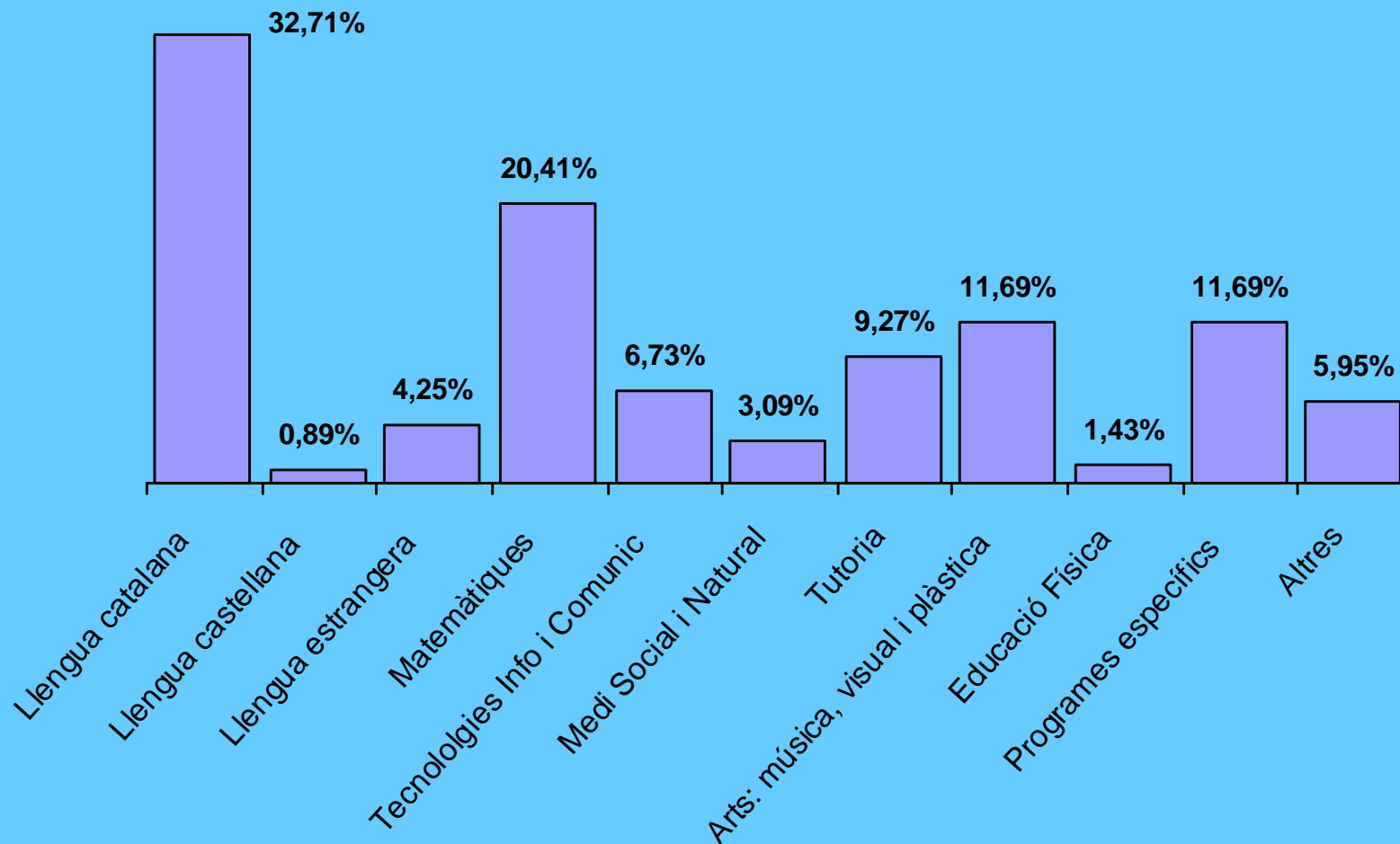
Incidència en l'atenció a la diversitat

Procediment de presa de decisions

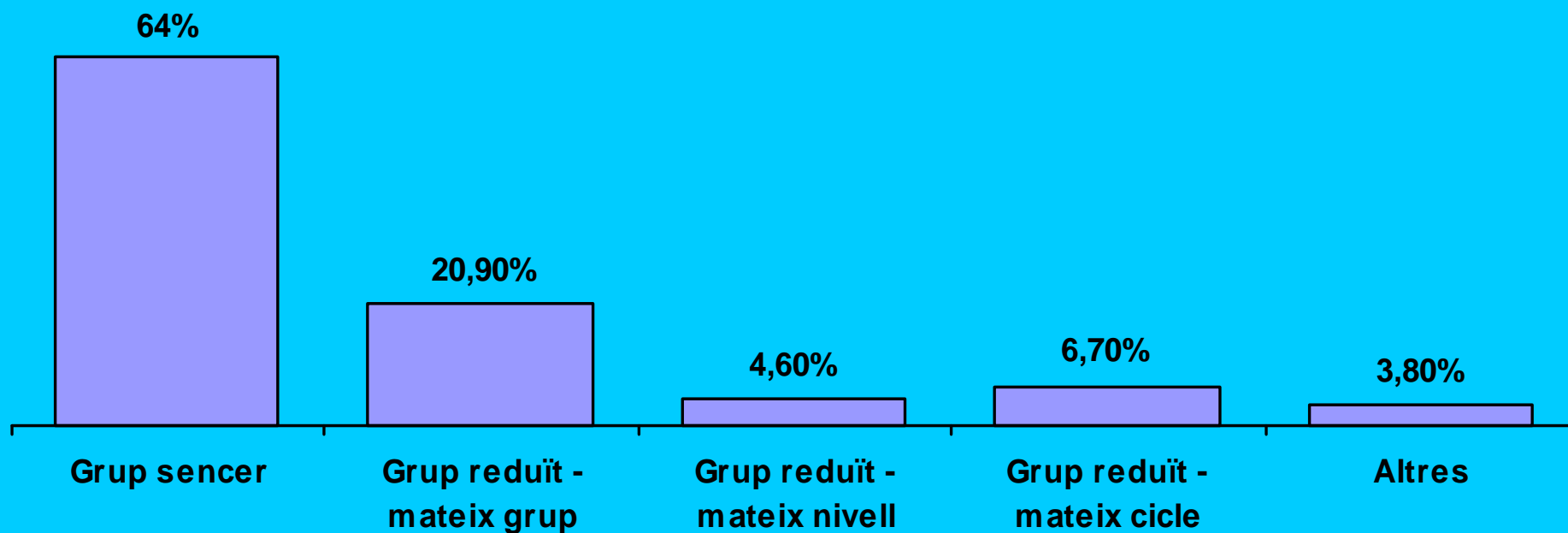
criteris a tenir en compte

Contribució a la innovació

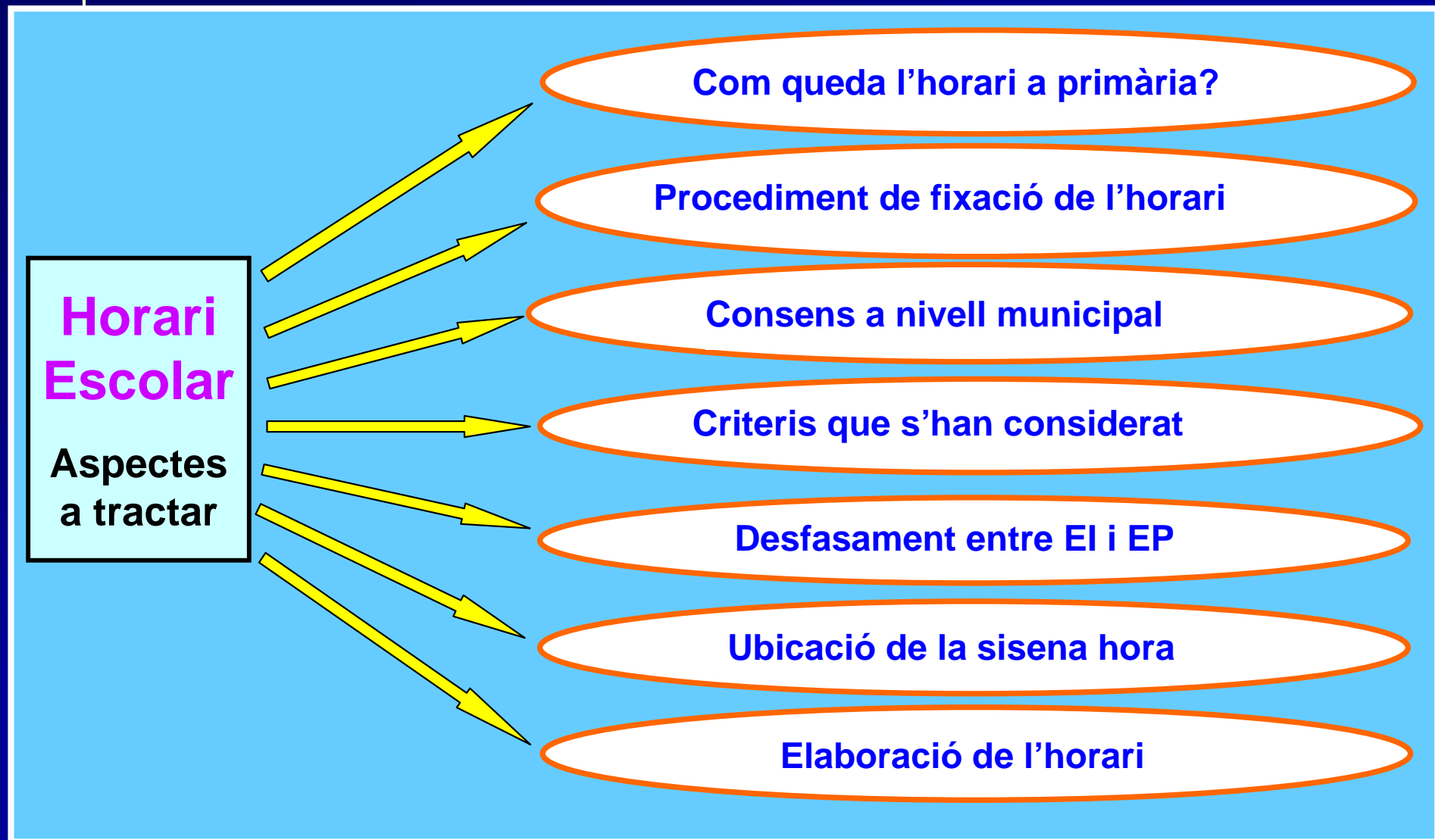
QUÈ ES FA A LA 6ª HORA?

MODALITATS D'AGRUPAMENT D'ALUMNES A LA 6ª HORA

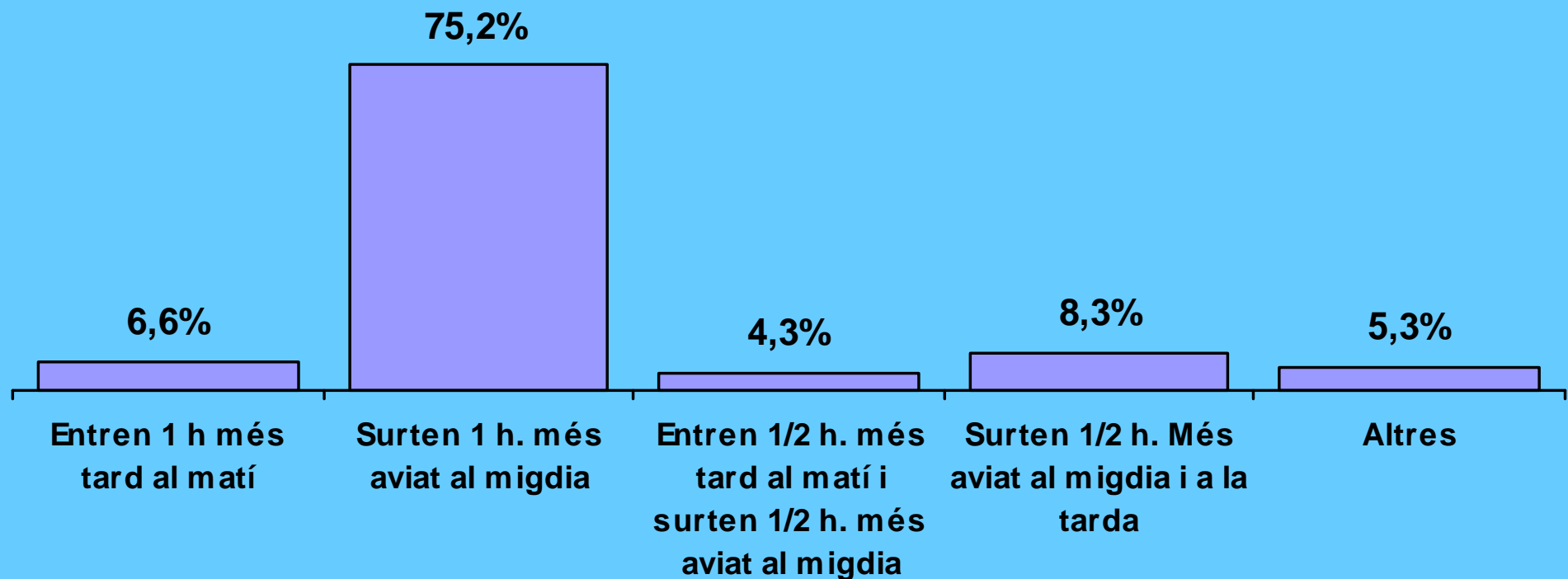
DELIMITACIÓ DE L'HORARI ESCOLAR

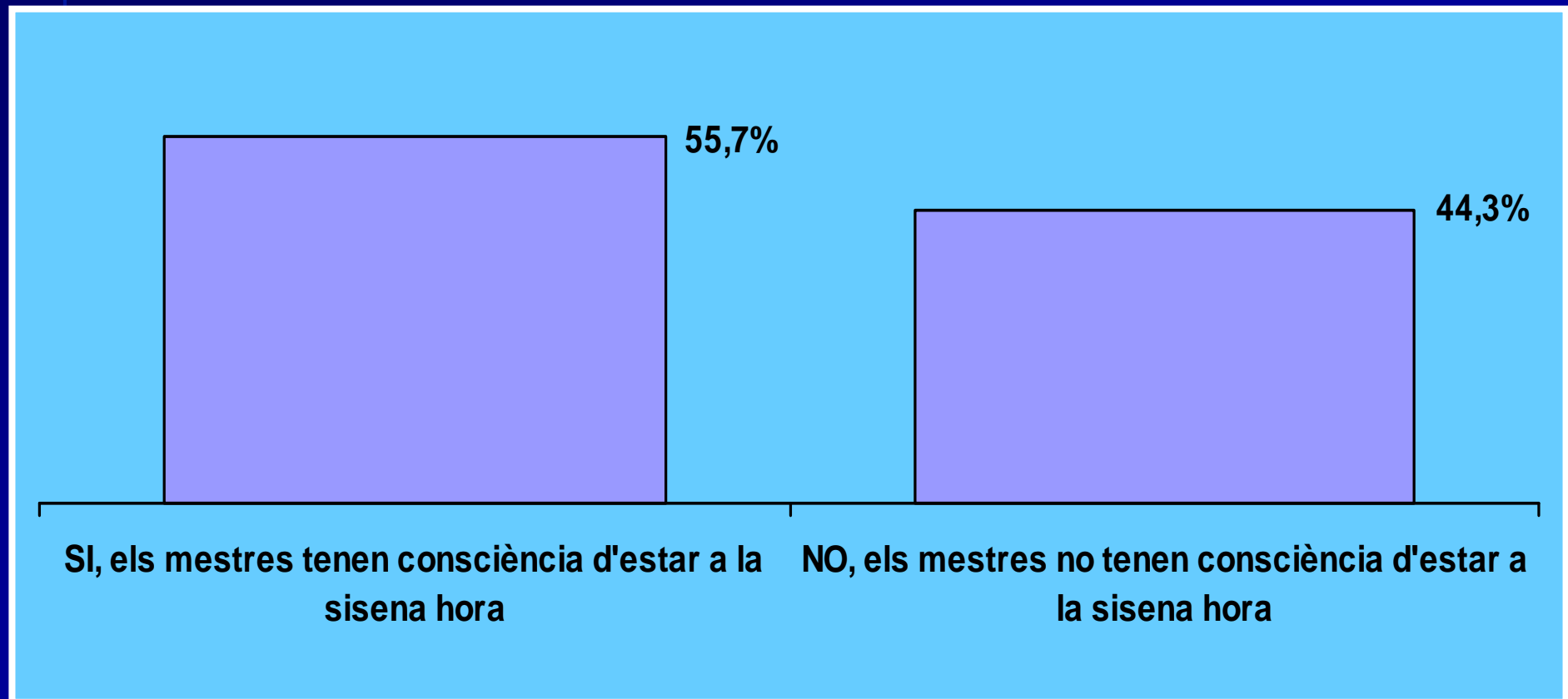
COM HA QUEDAT L'HORARI?

		MATÍ										
		8:30h.					9:00h.					
		12h	12:30	13h	13:30	Altres	12h	12:30	13h.	13:30	Altres	
TARDAO	15:00	16:30			28							28
		17h		9					309			318
		17:30						1				1
		18h										
		Altres									3	3
TARDAO	15:30	16:30										
		17h									14	14
		17:30								1		1
		18h										
		Altres										
			9	28				1	310	14	3	365

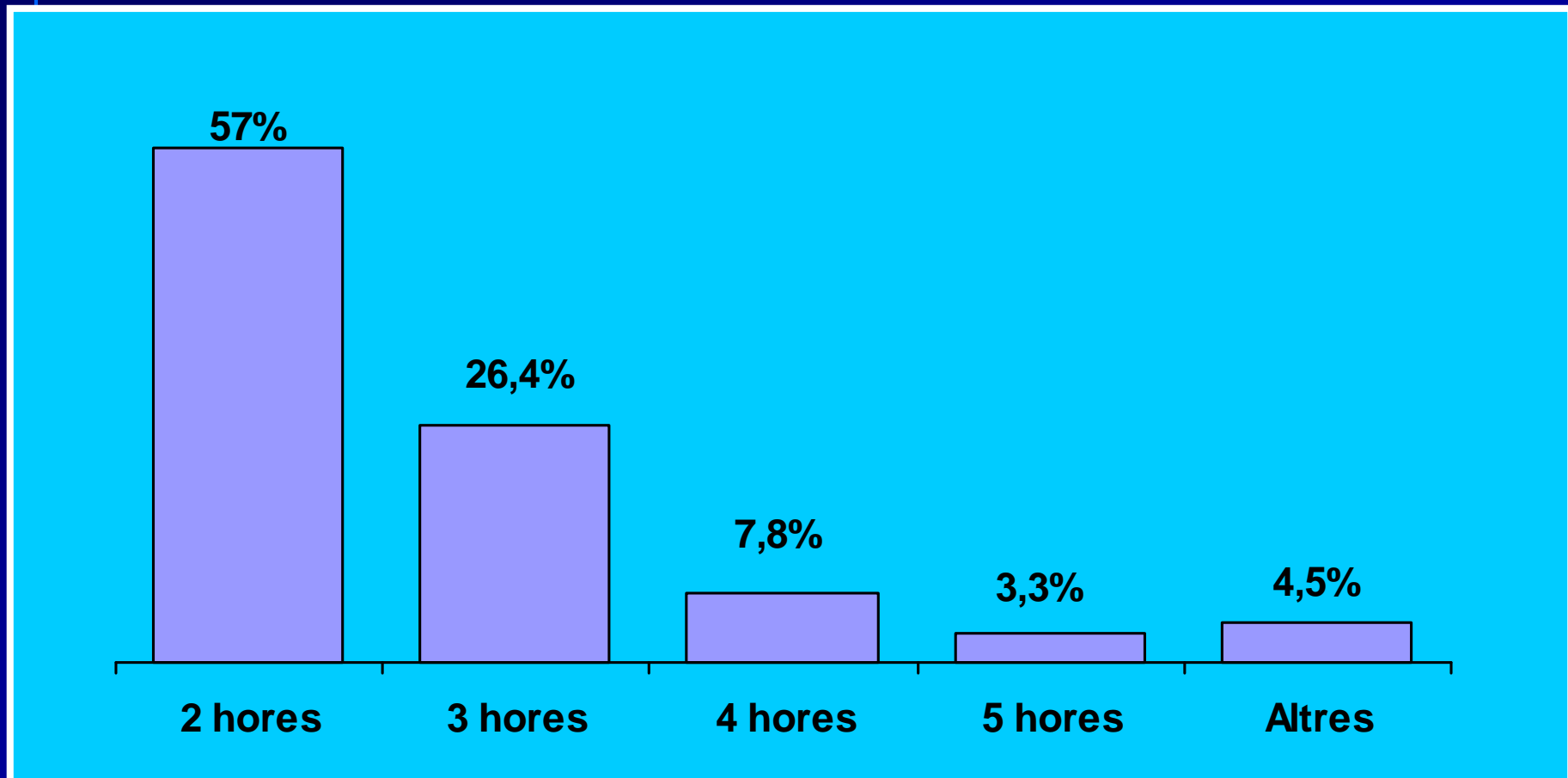
DESFASAMENT HORARI ENTRE E.I. I E.P.

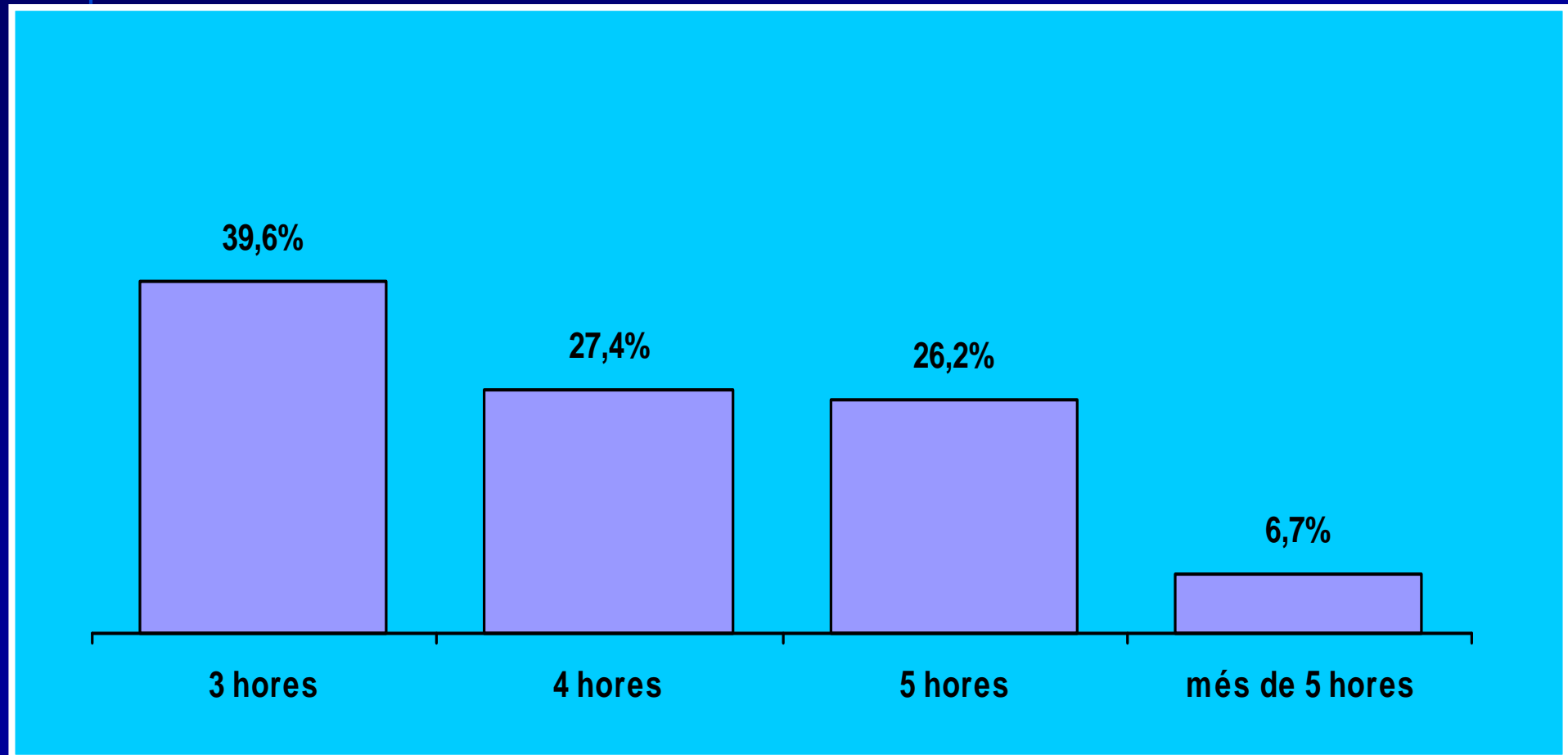
NIVELL DE CONSCIÈNCIA DELS MESTRES RESPECTE LA 6^a HORA

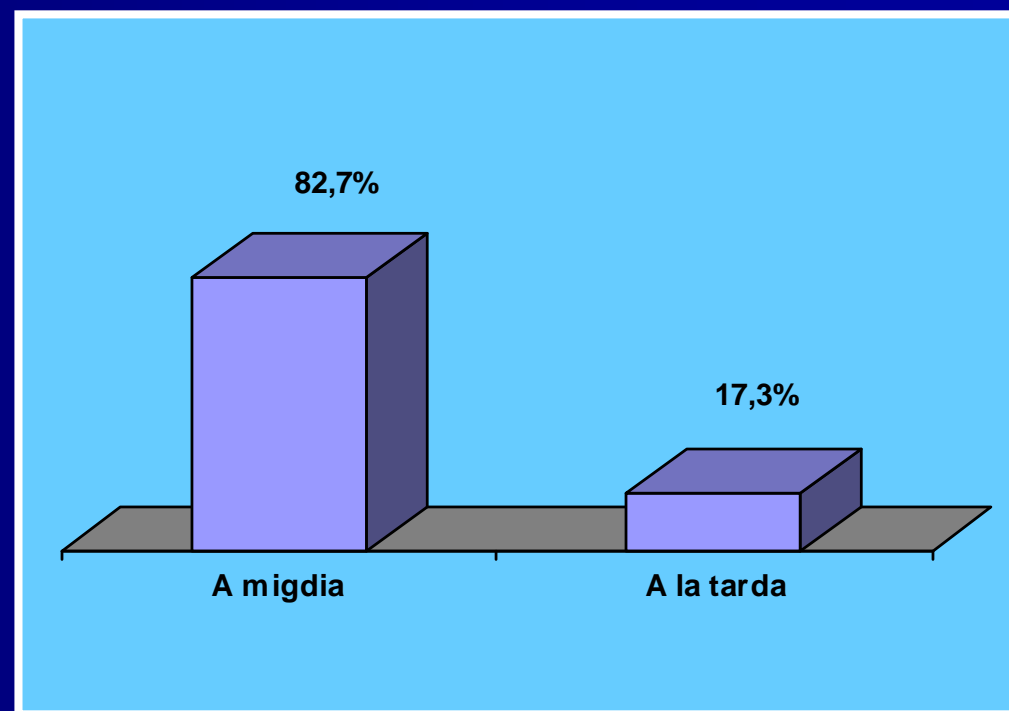
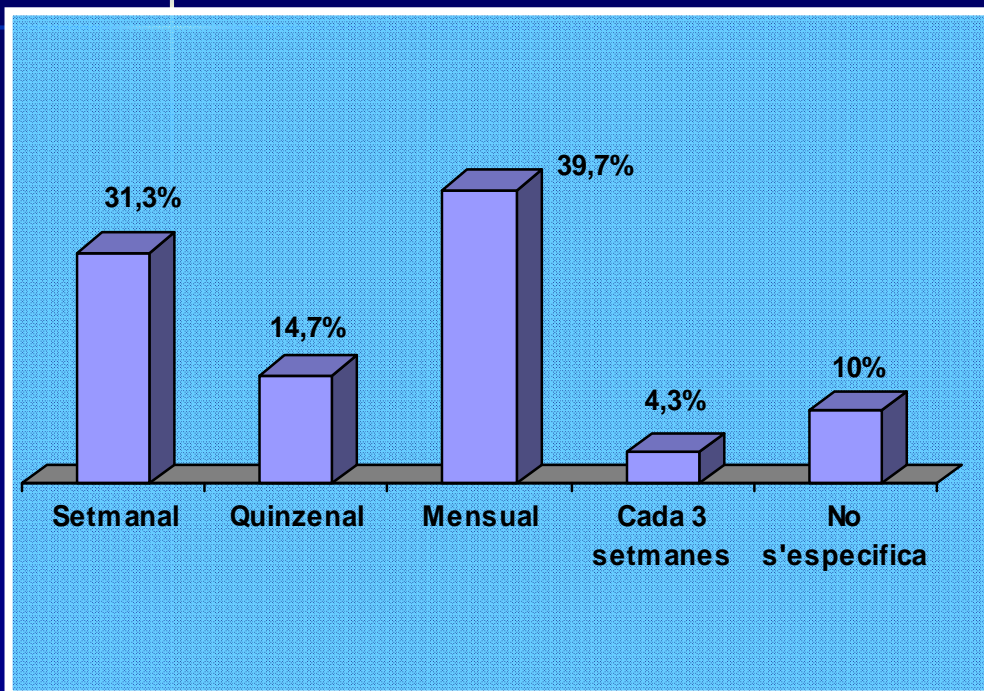
HORES SETMANALS DE COINCIDÈNCIA DELS MESTRES

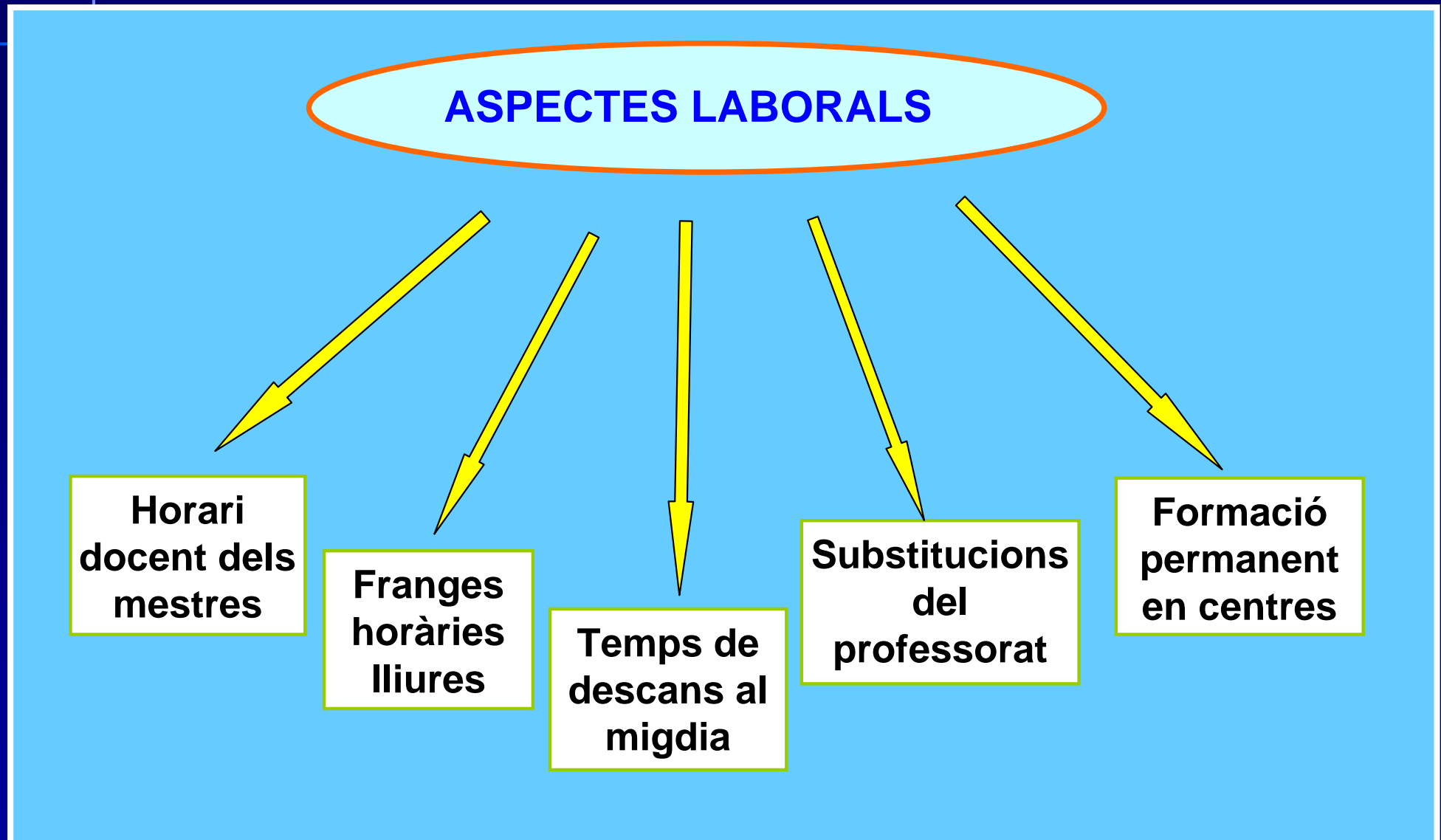
NOMBRE ÒPTIM D'HORES DE COINCIDÈNCIA DE TOTS ELS MESTRES

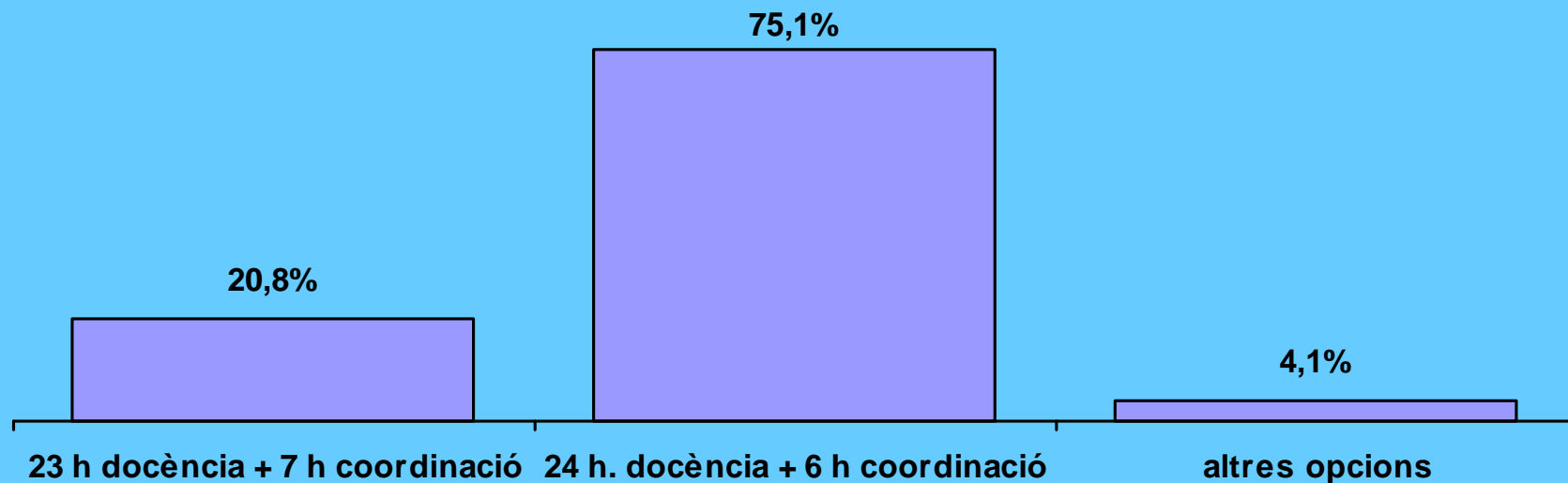
REUNIONS DE CLAUSTRE

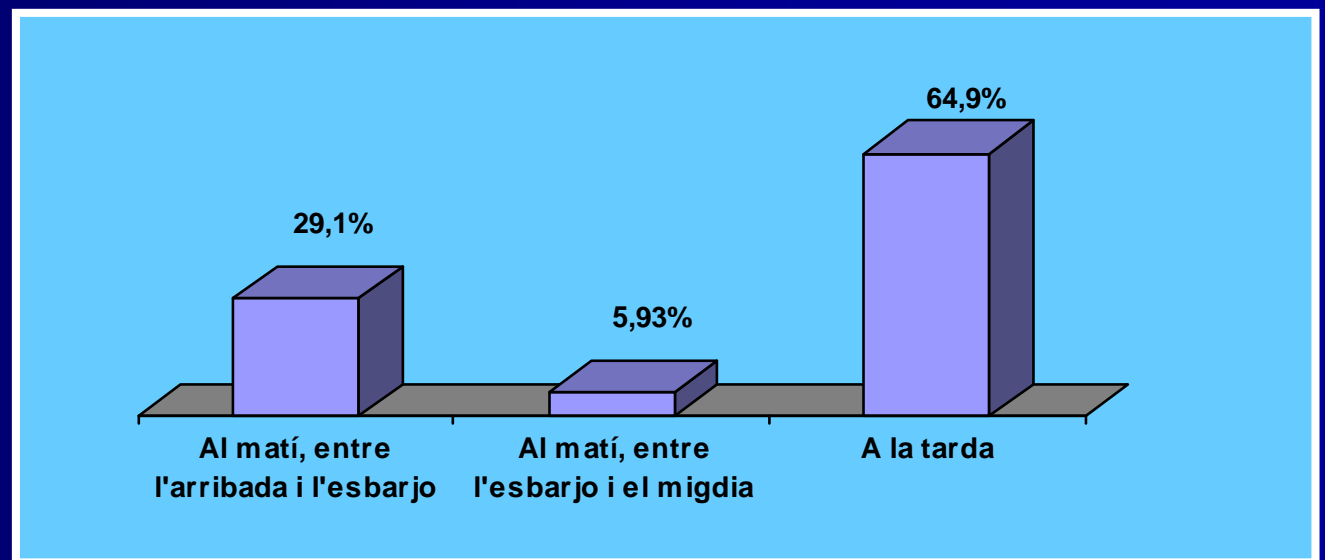
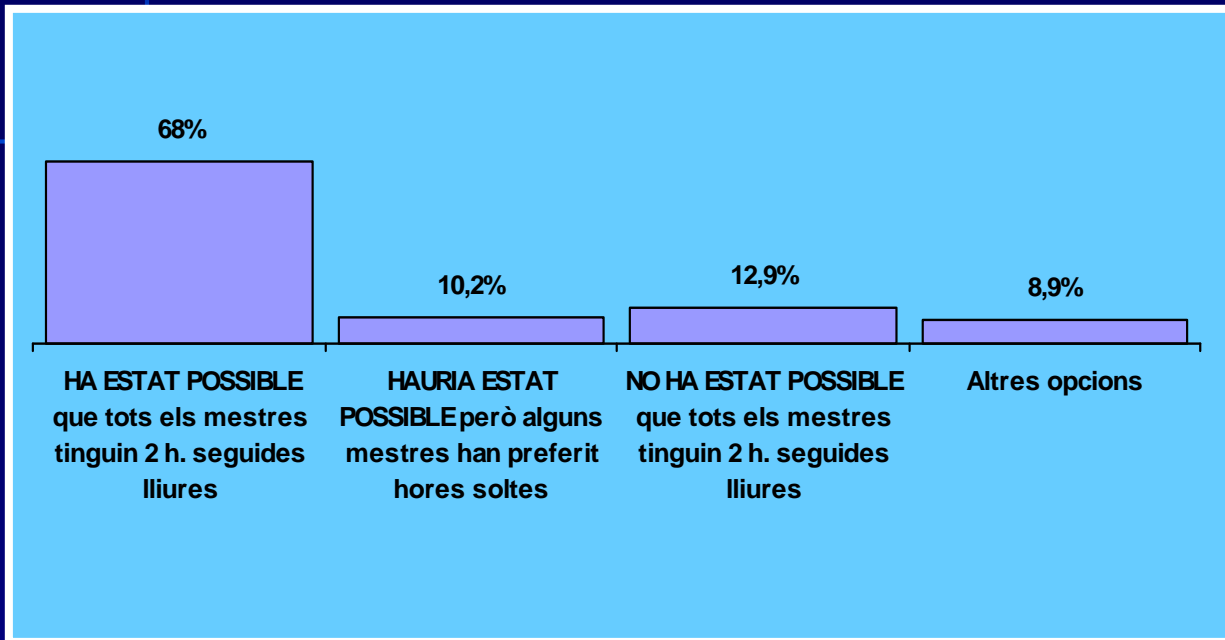
ASPECTES LABORALS

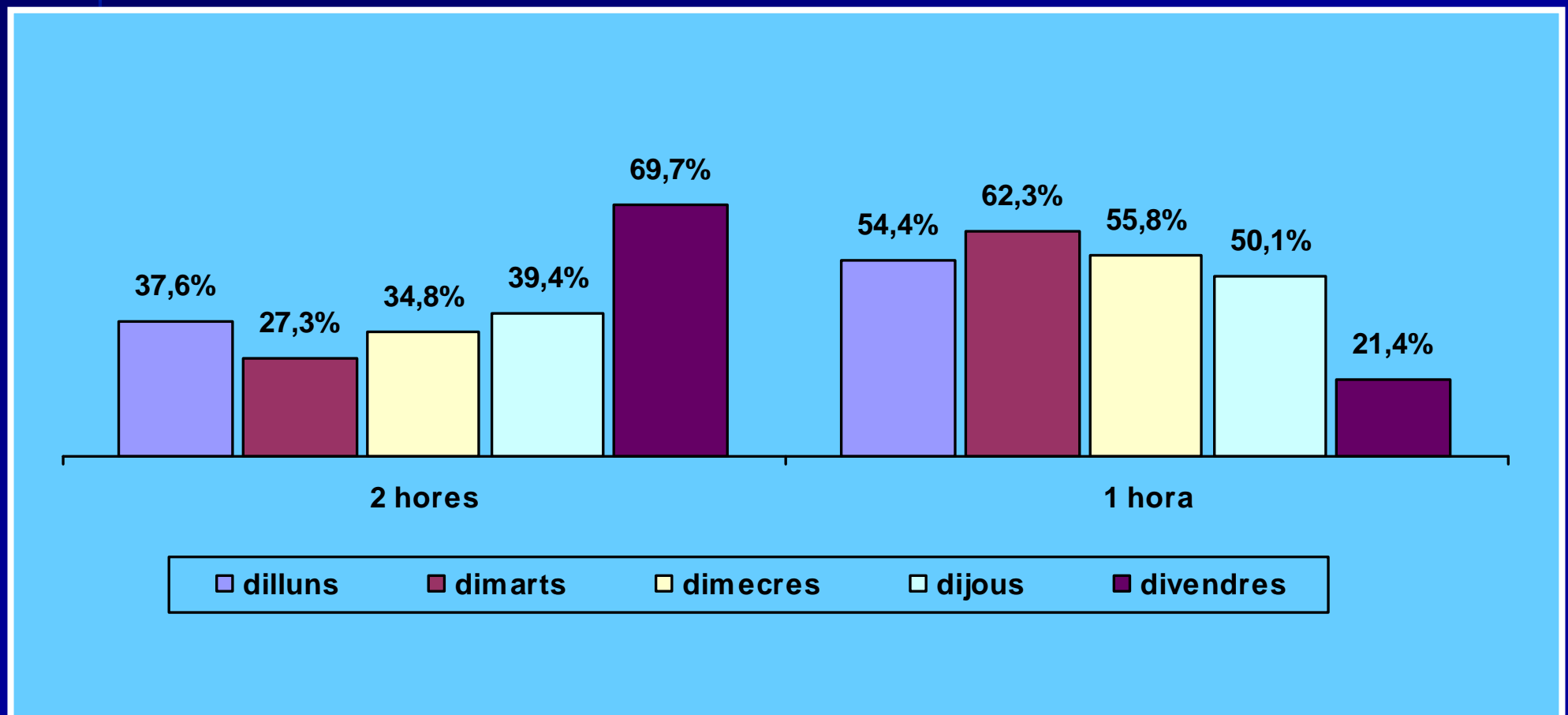
HORARI DOCENT DELS MESTRES

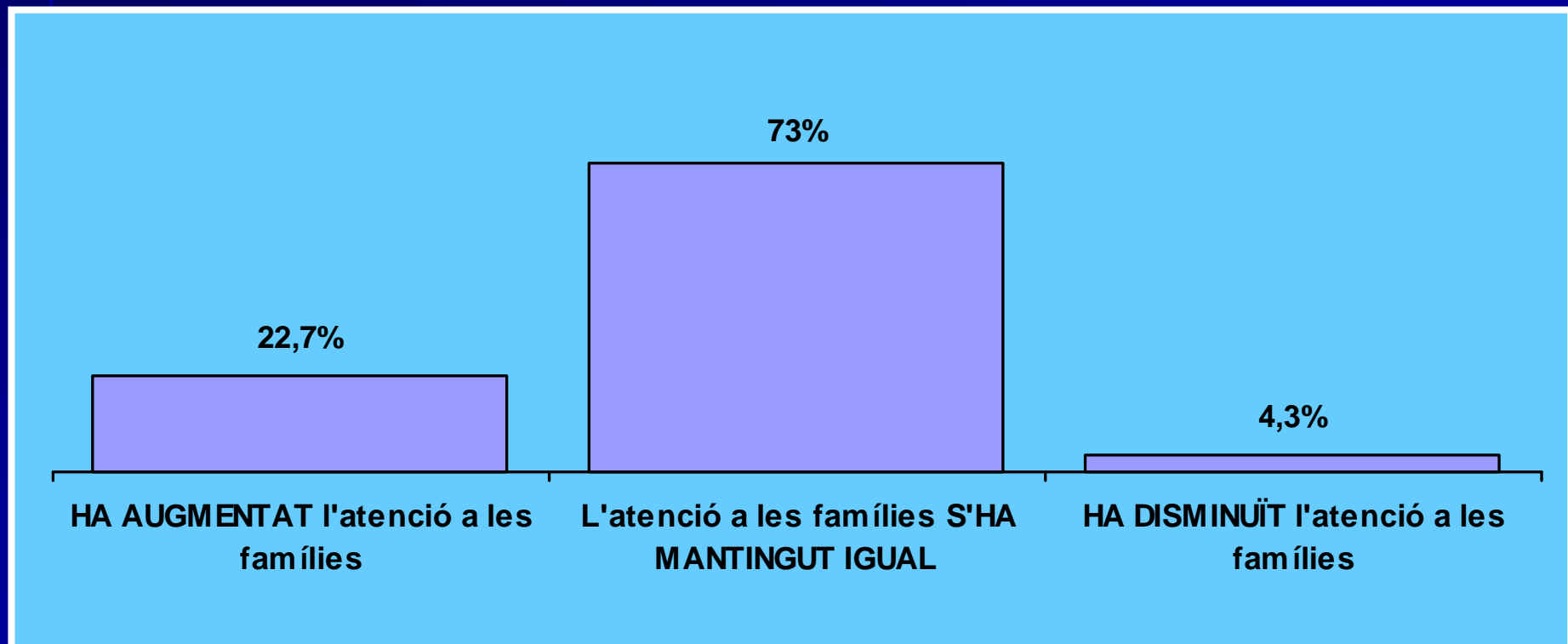
BLOCS DE DUES HORES LLIURES

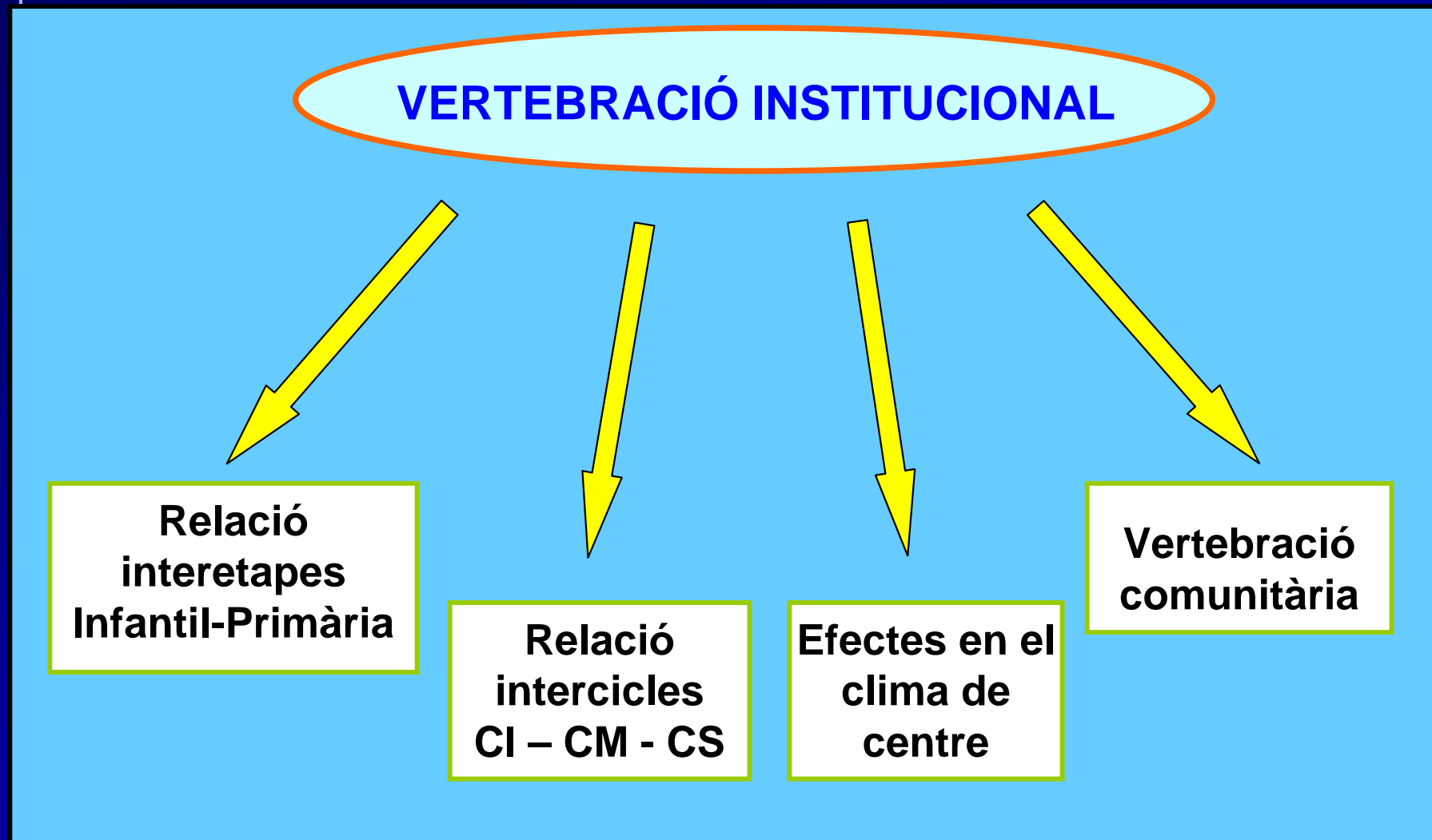
TEMPS DE DESCANS DELS MESTRES AL MIGDIA

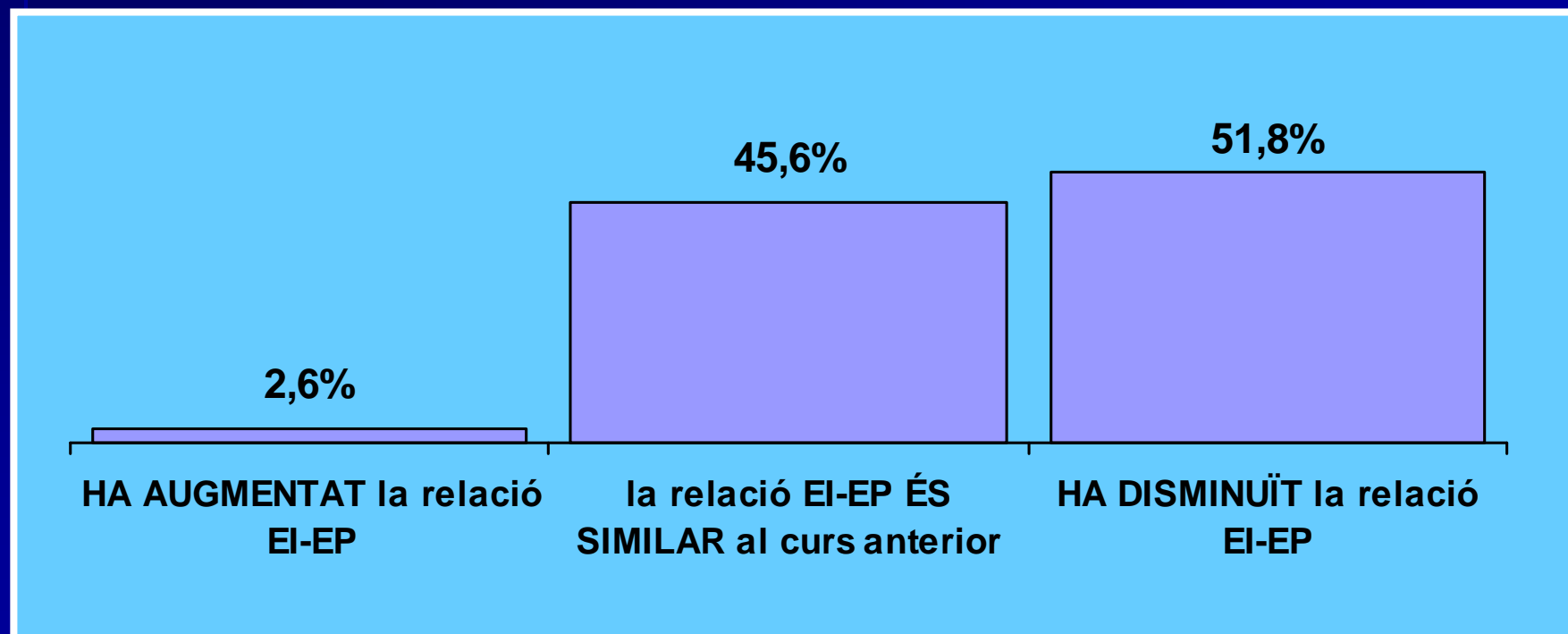
INCIDÈNCIA DE LA DISMINUCIÓ DE L'HORARI DOCENT DELS MESTRES EN L'ATENCIÓ A LES FAMÍLIES

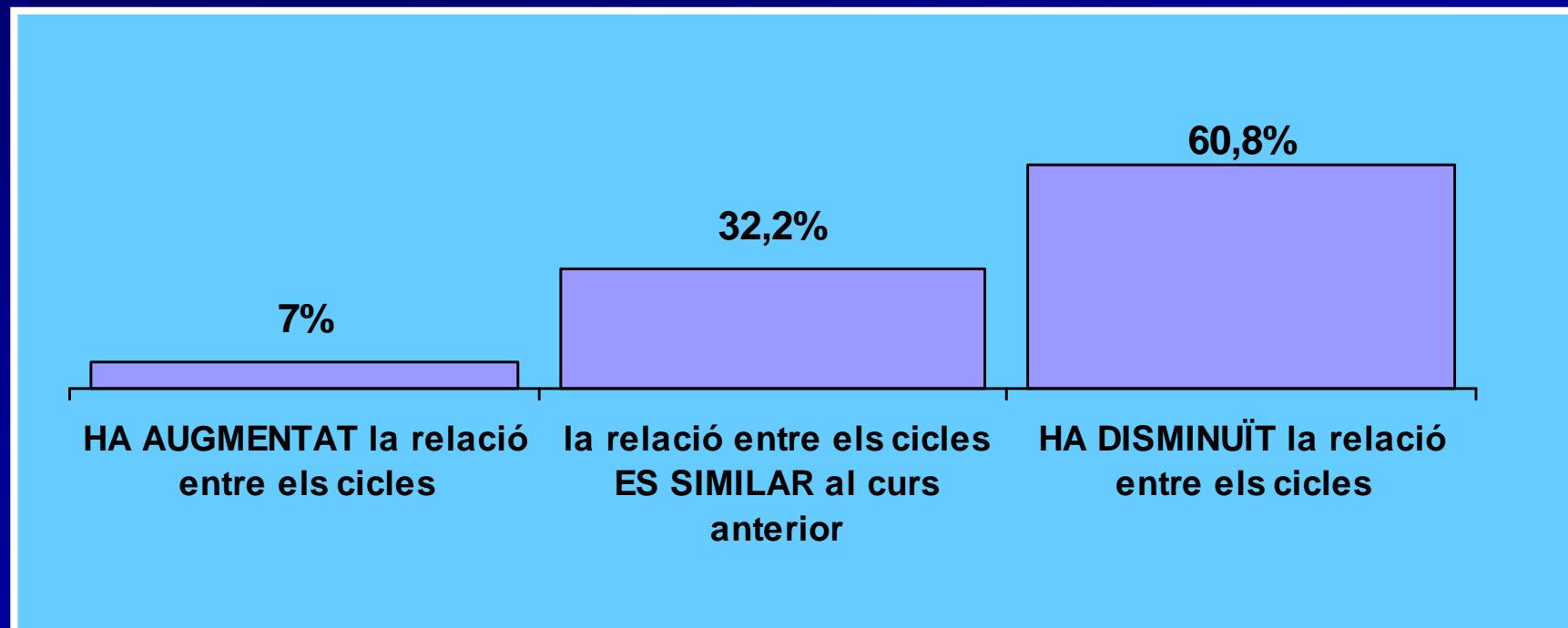
VERTEBRACIÓ INSTITUCIONAL

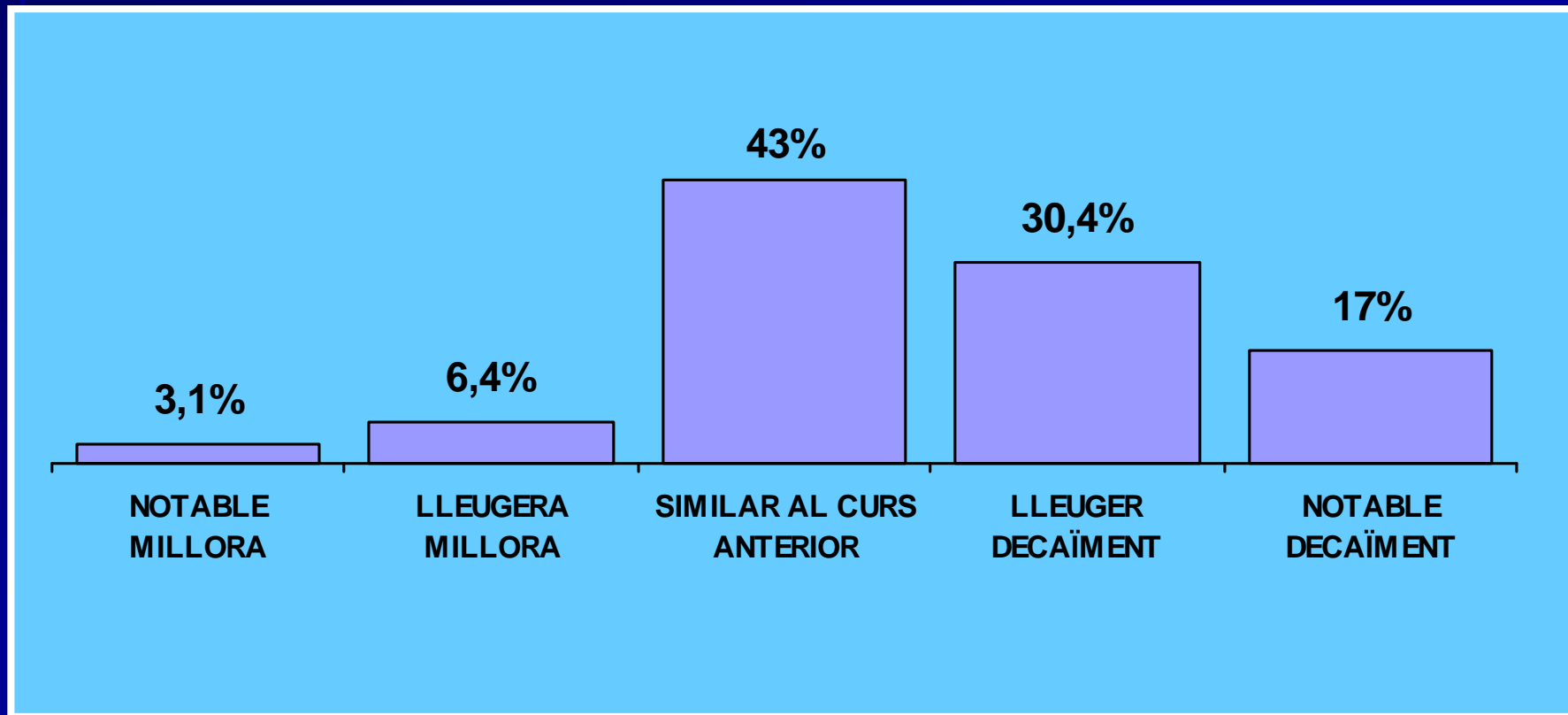
INCIDÈNCIA DE LA 6^a HORA EN LA RELACIÓ ENTRE LES ETAPES EDUCATIVES

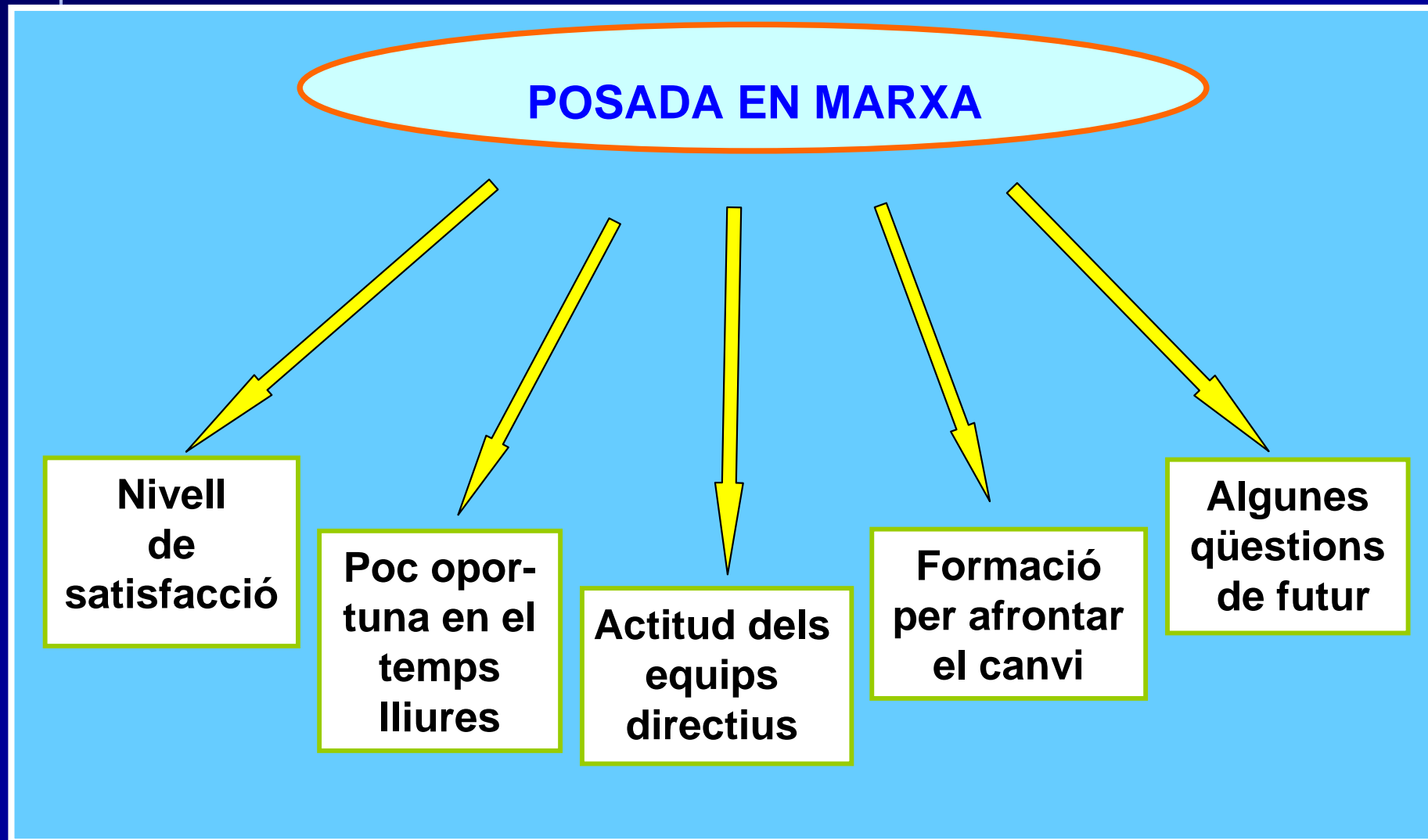
INCIDÈNCIA DE LA 6^a HORA EN LA RELACIÓ ENTRE ELS DIVERSOS CICLES DE PRIMÀRIA

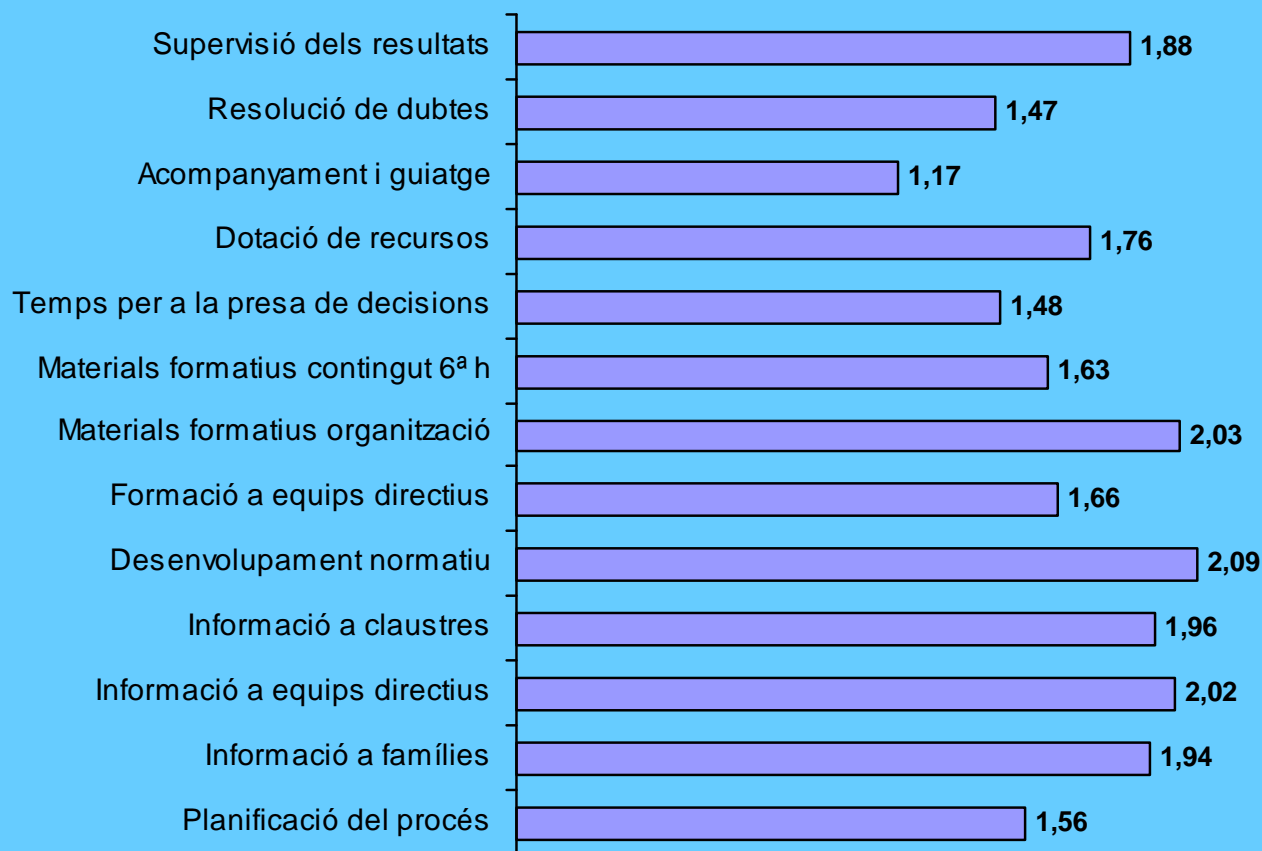
INCIDÈNCIA DE LA 6^a HORA EN EL CLIMA DEL CENTRE

POSADA EN MARXA DE LA 6^a HORA

NIVELL DE SATISFACCIÓ DE LA POSADA EN MARXA DE LA 6^a HORA

DIFICULTATS I PROPOSTES DE MILLORA

**DIFICULTATS
I RESPOSTES
QUE S'HI HAN
DONAT**

referides a

La feina educativa

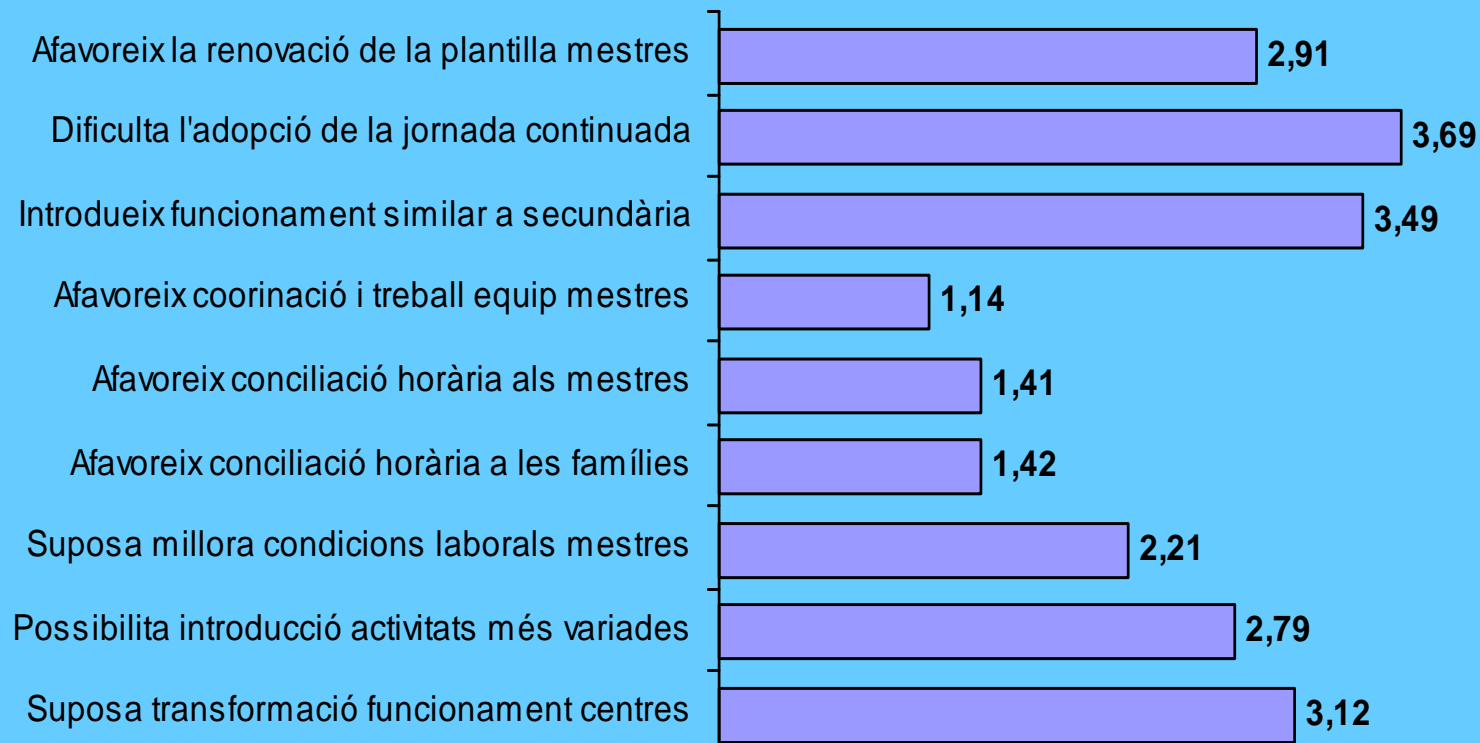
L'horari escolar

Aspectes organitzatius

Sortides i festes

Aspectes diversos

PERCEPCIONS REFERIDES A LA 6ª HORA

CONCLUSIONS

- a) Referides al marc teòric
- b) Referides als aspectes educatius
- c) Referides a l'horari escolar
- d) Referides a la coordinació dels mestres
- e) Referides als aspectes laborals
- f) Referides a l'atenció a les famílies i la tutoria
- g) Referides a la vertebració institucional
- h) Referides a la posada en marxa
- i) Referides a la sisena hora a les ZER

a) Referides al marc teòric

- 1.-** La posada en marxa de la sisena hora constitueix un exemple del paper de l'Administració educativa en tant que instància encarregada de fer possible el pas de la política educativa a la vida quotidiana dels centres.
- 2.-** La posada en marxa de la sisena hora comportava una notable dificultat tant tècnica com, sobretot, d'encaix social.
- 3.-** La preparació de la posada en marxa de la sisena hora es dugué a terme en un clima de crítiques i descontentament de bona part de col·lectiu docent.
- 4.-** La sisena hora s'implanta a l'inici del curs 2006-07 amb plena normalitat.
- 5.-** La posada en marxa és dugué a terme amb dèficits de planificació i amb uns terminis excessivament ajustats. També hauria calgut una major previsió dels efectes col·laterals que podien derivar-se'n.
- 6.-** La sisena hora ha estat motiu de preocupació social i acadèmica durant el primer any de la seva posada en funcionament.

b) Referides als aspectes educatius

7.- La sisena hora es destina primordialment al desenvolupament d'habilitats lingüístiques i matemàtiques.

8.- La sisena hora la duu a terme, d'una manera majoritària, el mestre-tutor, amb tot el grup-classe

9.- En el procediment seguit i els criteris que s'han considerat en la delimitació de l'ús educatiu de la sisena hora es constata una baixa vertebració entorn d'un projecte d'escola

10.- La sisena hora no ha tingut incidència significativa en el foment de la innovació educativa.

c) Referides a l'horari escolar

11.- L'horari escolar que resulta de la introducció de la sisena és similar a l'anterior, afegint-hi una hora més al migdia.

12.- Els procediments que s'han seguit i els criteris que s'han tingut en compte en l'establiment de l'horari escolar, així com la intervenció que hi han tingut els directius, els claustrs i les famílies, presenten divergències notables entre els centres.

13.- La possibilitat de consensuar un horari escolar unificat per al conjunt del municipi presenta un baix grau de concreció.

14.- El desfasament horari entre infantil i primària se situa fonamentalment al migdia: els d'infantil surten una hora abans (75% del centres).

15.- En la major part dels centres es fa una sessió diària de sisena hora de durada variable.

16.- Ha augmentat considerablement la complexitat del procés d'elaboració de l'horari escolar i, per tant, el temps de dedicació.

d) Referides a la coordinació dels mestres

17.- La major part dels centres (57%) destinen 2 hores a la coordinació del professorat. El 26% n'hi destina 3. La franja horària en la qual se situen majoritàriament és el migdia.

18.- El nombre d'hores que es destina a la coordinació del professorat es considera insuficient. El nombre d'hores de treball conjunt que es considera òptim se situa entorn de 4.

19.- Les hores de coordinació en les que coincideix tot el professorat es destinen a claustres, a reunions de cicle, a reunions de comissions

20.- La periodicitat de les reunions de claustre presenta dues tendències: setmanal i mensual. La durada majoritària és d'una (60%) i dues hores (20%).

e) Referides a aspectes laborals

21.- En un 75% dels centres l'horari docent dels mestres és de 24 hores lectives i 7 de coordinació.

22.- La major part dels mestres de primària disposen o podrien disposar (78%) d'una franja de dues hores seguides lliures que, majoritàriament, se situa a la tarda (65%).

23.- El temps de descans dels mestres al migdia és variable segons el dia de la setmana. En general, s'ha reduït: prop d'un 55% dels centres tenen una hora; entorn del 35% en tenen dues.

24.- La sisena hora introdueix un canvi cultural en la consideració i en la gestió de les substitucions del professorat.

25.- La introducció de la sisena hora ha alterat alguns hàbits consolidats en els centres pel que fa a la realització d'activitats de formació permanent.

f) Referides a l'atenció a les famílies i la tutoria

26.- La sisena hora no ha tingut efectes significatius en l'atenció a les famílies.

27.- Els principals canvis en la relació amb les famílies se situen en l'horari d'atenció i en les repercussions organitzatives que comporta: disposar d'espais, famílies al centre a tothora, accés a l'edifici.

28.- Es constaten diferències notables pel que fa a la delimitació d'un horari específic d'atenció a les famílies entre els mestres-tutors (87,2%) i els mestres-especialistes (49,3%).

29.- La sisena hora possibilita la consolidació d'un horari de tutoria al grup-classe amb entitat pròpia

g) Referides a la vertebració institucional

30.- La sisena hora afegeix dificultats a la vertebració institucional dels centres en allò que fa referència a la relació entre les etapes i entre els cicles.

31.- Es percep una incidència negativa de la sisena hora en el clima de centre que, fonamentalment, s'identifica amb majors dificultats per a la trobada i la comunicació entre els mestres, la pèrdua de l'horari compacte i la pèrdua de capacitat de coordinació.

h) Referides a la posada en marxa

32.- La posada en marxa de la sisena hora es va dur a terme d'una manera precipitada, calia una major planificació prèvia.

33.- La posada en marxa de la sisena hora es va dur a terme en un clima de crispació, amb múltiples manifestacions d'oposició o, si més no, d'indiferència per part dels docents, fets que en van dificultar la preparació i la implementació.

34.- El nivell de satisfacció expressat pels directius en relació a la posada en marxa és baix

35.- La formació rebuda pels equips directius per a la preparació de la posada en marxa fou imprecisa, insuficient i massa reculada en el temps. No hi hagué formació dirigida als docents.

36.- L'actitud i el compromís dels equips directius han estat determinants per a l'èxit de la posada en marxa, en la qualitat del procés organitzatiu, en previsió de les dificultats i en la solució dels problemes i imprevistos que han sorgit.

i) Referides a la sisena hora a les ZER

37.- La posada en marxa de la sisena hora a les Zones Escolars Rurals presenta algunes característiques distintives (fonamentalment, de tipus organitzatiu) que convé tenir presents.

38.- La introducció de la sisena hora contribueix positivament a l'establiment d'un marc horari comú entre les diverses escoles de la ZER.

39.- Les principals dificultats organitzatives apareixen en l'establiment d'un pla de treball conjunt per als mestres itinerants i la gestió de l'horari de coordinació de tot el professorat de ZER.

40.- El desfasament entre infantil i primària comporta alguns problemes singulars a les escoles biunitàries i, també, per les dificultats de trobar personal titulat que vulgui fer-se càrrec del monitoratge.

PROPOSTES

1.- **Objectius educatius.** Es proposa que cada escola dugui a terme una planificació acurada de la sisena hora (objectius, continguts, activitats...), de la qual en quedi constància documental i que s'incorpori al projecte de centre.

2.- **Conceptualització de la sisena hora.** Es proposa aprofundir en la conceptualització de la sisena hora. Talment com ha quedat molt clar que "no ha de servir per introduir nous continguts curriculars", també sembla necessari aclarir la distinció entre hora lectiva i hora d'ampliació.

3.- **Assaig de noves possibilitats en l'agrupament d'alumnes.** Es proposa l'elaboració d'un dossier de modalitats d'organització de l'alumnat a la sisena hora que reculli experiències d'interès.

4.- **Projectes específics de sisena hora.** Es proposa dur a terme accions de difusió i formació entre el col·lectiu docent dels projectes específics de sisena hora per tal que les activitats siguin dutes a terme d'una manera col·legiada i s'incorporin d'una manera explícita al projecte de centre.

5.- **Foment de la innovació.** Es proposa la realització d'accions de formació en el propi centre que, prèvia una fase inicial de conceptualització i adequació al context, s'adrecin al disseny de programacions anuals de sisena hora.

6.- **Exploració de les possibilitats horàries.** Les possibilitats horàries que s'ofereixen des de les 8,30 h. del matí a les 18 h. De la tarda són múltiples. Paga la pena analitzar amb detall els punts forts i febles de les diverses alternatives, contrastar-los col·lectivament i, finalment, sotmetre-ho a una presa de decisió transparent i participativa.

7.- **Criteris d'elaboració d'horaris.** Es proposa que, arran de l'experiència d'enguany, els centres vagin consolidant i registrant els criteris interns que regulen l'elaboració dels horaris.

8.- **Elaboració de l'horari escolar.** La introducció de la sisena hora ha conferit una notable complexitat a l'elaboració de l'horari escolar, si es pretenen optimitzar els recursos dels quals disposa el centre. Es proposa l'organització de tallers de confecció d'horaris on se simuli tot el procés d'elaboració, partint de les circumstàncies reals dels participants.

9.- **Ús de les hores de lliure disposició.** Es proposa que els centres estableixin criteris interns d'utilització que vagin més enllà de la distribució quantitativa entre les diverses etapes i cicles.

10.- **Horari i criteris de substitucions.** Es proposa que els centres estableixin un horari de substitucions que sigui a l'abast de tot el claustre, en el qual es prevegi quins mestres es faran càrrec dels grups d'alumnes quan es produeixen absències.

11.- **Nombre d'hores de coincidència de tot el professorat.** Es proposa que els centres fixin 4 hores setmanals de coincidència de tot el professorat. D'aquesta manera, s'afavoreix la coordinació; es facilita la realització de reunions de llarga durada, es disposa d'un espai idòni per activitats de formació i s'afavoreix que els mestres puguin disposar de dues tardes setmanals lliures

12.- **Nombre de mestres per grup.** La introducció de la sisena hora ha incrementat el nombre de docents que atenen un grup. Es proposa l'adopció de mesures administratives i d'organització de centre que tendeixin a limitar el nombre de docents que intervenen en un grup classe.

13.- **Optimitzar el funcionament organitzatiu.** Es proposa dur a terme accions de conscienciació entre els equips directius així com el disseny i l'execució d'accions de formació que possibilitin l'intercanvi de procediments i el desenvolupament d'habilitats directives.

14.- **Fomentar l'intercanvi de bones pràctiques.** Es es proposa dur a terme sessions d'intercanvi i de comentari de plantejaments i pràctiques organitzatives entre equips directius de centres de característiques similars.

15.- **Sortides i festes escolars.** Es proposa l'adopció de criteris de centres que tendeixin a establir un marc comú, acceptat pel col·lectiu, que reguli la participació dels docents en les sortides i festes escolars.

16.- **Criteris de formació permanent en centres.** Es proposa que els centres adoptin acords que afavoreixin la realització d'activitats de formació permanent del professorat per tal de tenir-los en compte en la programació del curs i en l'elaboració de l'horari.

17.- **Millora de la relació amb les famílies.** Es proposa dur a terme accions de conscienciació, de desenvolupament de competències tutorial i de disseny de Plans d'Acció Tutorial.

18.- **Vertebració institucional.** La sisena hora pot contribuir a la disgregació institucional però també pot ser un element de cohesió. Es proposa que els centres adoptin un paper actiu davant d'aquesta disjuntiva.

19.- **Consens de l'horari a nivell municipal.** Es proposa una major concreció, tant conceptual com procedimental, pel que fa a la possibilitat d'arribar a un consens per a l'establiment d'un horari únic a nivell municipal.

20.- **Acollida als professionals de nova incorporació.** Es proposa que els centres educatius disposin d'un protocol d'acollida als professionals de nova incorporació, tant a l'inici com a mig curs, on es delimitin les actuacions a dur a terme així com els responsables d'executar-les.

21.- **Formació dels equips directius.** Es proposa el disseny i el desenvolupament d'accions de formació adreçades als equips directius que han d'implantar la sisena hora, en les quals sembla oportú que hi participin equips directius amb experiència

22.- **Perills de normativitzar la sisena hora.** Es proposa establir dispositius d'alerta, en els temps venidors, davant els possibles intents d'establir continguts obligatoris de sisena hora o bé de limitar l'autonomia del centre.

23.- **Identificació de la sisena hora.** Es proposa que es reconsideri la necessitat d'identificació de la sisena hora a l'horari o bé, en cas de continuïtat, que s'argumentin adequadament les raons que n'aconsellen el manteniment.

24.- **Canvi en els escenaris de presa de decisions.** La sisena hora ha accentuat el canvi en els espais de presa de decisions iniciat en els darrers anys. La reunió de coordinació ha esdevingut, d'una manera progressiva, l'òrgan de debat i de presa real de decisions que, a posteriori, són ratificades pel claustre.. Es proposa que els equips directius es plantegin aquesta qüestió i optin per la combinació justa entre les reunions de gran grup (claustre) i les de petit grup (reunió de coordinadors).

25.- **Atenció a l'evolució de la sisena hora.** Es proposa la creació d'un observatori independent dedicat a fer-ne el seguiment i a efectuar propostes de millora fins que la sisena hora estigui plenament integrada al funcionament quotidià dels centres i, per tant, desaparegui el terme "sisena hora" i es parli, simplement, d'un horari escolar de sis hores diàries.